

Р А З П О Р Е Ж Д А Н Е

гр. София, 13.04.2022 г.

С разпореждане на председателя на ВКС от 27.01.2022 г. е образувано т.д. № 1/2022 г. на ОСГТК, по предложение на състав на Трето гражданско отделение на ВКС, на основание чл. 292 ГПК с Определение № 60364/15.12.2021 г. по гр. д. № 1605/2021 г., с което съдебният състав е спрял производството по делото и е предложил на Общото събрание на Гражданска и Търговска колегии да постанови тълкувателно решение по правния въпрос:

Какво е правното основание на предявен срещу Държавата иск за заплащане на сума – платена /удържана и внесена в държавния бюджет/ такса по силата на чл. 35а ЗЕВИ, предвид обявяването на нормата за противоконституционна и неизпълнение на задължението на Народното събрание по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици – непозволено увреждане или неоснователно обогатяване?

Комисията в подготвително заседание по чл.7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС, проведено на 12.04.2022 г. е констатирала следното:

Правният въпрос се решава противоречиво в практиката на различни съдебни състави от Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд, както е посочено и в определение № 60364 от 15.12.2021 г. по гр. д. № 1605/2021 г. на ВКС, ГК, III гражданско отделение, с което съставът е предложил на основание чл. 292 ГПК приемане на тълкувателно решение.

В една част от съдебните актове /решение № 71/06.04.2019 г. по гр. д. № 3804/2019 г. на ВКС, ГК, IV г. о., решения № 207/06.01.2020 г. по гр. д. № 4662/2019 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 72/21.04.2020 г. по гр. д. № 2377/2019 г. на ВКС, ГК, IV г. о., решение № 249/15.01.2021 г. по гр. д. № 4069/2019 г. на ВКС, ГК, IV г. о., решение № 244/26.01.2021 г. по гр. д. № 1732/2019 г. на ВКС, ГК, IV г. о., решение № 205/24.02.2021 г. по гр. д. № 1886/2019 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 204/09.03.2021 г. по гр. д. № 3812/2018 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 202/10.03.2021 г. по гр. д. № 854/2020 г. на ВКС, ГК, III г. о./ се приема, че съответствието на приетите при действието на Конституцията на Република България /КРБ/ от 1991 г. закони е отговорност на Народното събрание. Приемането на противоконституционен закон е неизпълнение на основното задължение за спазване на Конституцията от мнозинството народни представители и представлява деликт, защото съставлява противоправно деяние /във висша степен/. Приложението на противоконституционния закон неизбежно причинява вреди на правните субекти – както на самата държава, така и на гражданите и юридическите

лица, които са в равна степен подчинени на закона до привеждането му в съответствие с Конституцията. Разпоредбата на чл. 22, ал. 4 от Закона за Конституционния съд /ЗКС/, съгласувана с установеното в чл. 152, ал. 2 КРБ действие занапред на решенията на съда, установява задължение на Народното събрание да уреди възникналите правни последици от запазеното действие на обявения за противоконституционен закон, за да възстанови по този начин нарушения конституционен ред. Бездействието на Народното събрание да уреди правните последици от прилагането на противоконституционен закон е също толкова противоправно, колкото и приемането на такъв закон. Докато поддържат с бездействието си конституционния ред накърнен, мнозинството народни представители ангажират отговорността на държавата да обезщети на общо основание увредените от продължаващото да съществува нарушение на Конституцията. Според поддържаното в посочените съдебни актове становище, доколкото пожертваното при запазеното действие на противоконституционния закон продължава да е на годно правно основание, увреденият не може да иска връщането и/или надлежно обезщетение от този, който е получил даденото или се е възползвал по друг начин от пожертваното; за увредения остава открита възможността да предяви на общо основание иск срещу държавата за обезщетение на всички вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането. В посочените решения предявените осъдителни иски са разгледани и уважени на основание чл. 49 ЗЗД. При това разрешение съдилищата са уважавали и предявените акцесорни претенции по чл. 86 ЗЗД за заплащане на лихви за период преди предявяването на иска, съобразявайки датата на увреждането и разпоредбата на чл. 84, ал. 3 ЗЗД, която не изисква покана за поставяне в забава.

Според другото становище, застъпено в решение № 123/18.12.2020 г. по гр. д. № 4892/2019 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 184/21.01.2021 г. по гр. д. № 2686/2019 г. на ВКС, ГК, IV г. о., решение № 22/18.02.2021 г. по гр. д. № 664/2019 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 84/10.06.2021 г. по гр. д. № 2696/2020 г. на ВКС, ГК, III г. о., решение № 91/26.08.2021 г. по гр. д. № 1489/2020 г. на ВКС, ГК, IV г. о., определение № 634/12.12.2017 г. по ч. т. д. № 2496/2017 г. на ВКС, ТК, I т. о., определение № 796/20.12.2017 г. по т. д. № 2206/2017 г. на ВКС, ТК, II т. о., определение № 86/31.01.2018 г. по ч. т. д. № 3001/2017 г. на ВКС, ТК, II т. о., определение № 157/02.03.2018 г. по ч. т. д. № 432/2018 г. на ВКС, ТК, II т. о. и др., вземането относно таксата, събрана /удържана/ от частноправния субект и постъпила в държавния бюджет по закон, обявен за противоконституционен с решение на Конституционния съд, не може да се реализира с деликтен иск срещу Държавата. Таксата, внесена без основание в държавния бюджет, не е вреда, не е сурогат, заместител на благо, а е имуществото, излязло от патримониума на частно-правния субект; това имущество подлежи на връщане като пряк резултат от обратното действие на решението на Конституционния съд за обявяване на противоконституционността на закона, а не се обезщетява от Държавата. В посочените решения предявените осъдителни иски са разгледани и уважени на основание чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД. При това разрешение съдилищата са отхвърляли претенции по чл. 86 ЗЗД за заплащане на лихви за забава за

период преди предявяването на иска поради липса на отправена покана до подаването на исквата молба, която да постави ответника в забава

Обособена е и група от актове /решение № 207/06.01.2020 г. по гр. д. № 4662/2019 на ВКС, ГК, III г. о., определение № 389/14.05.2021 г. по гр. д. № 145/2021 г. на ВКС, ГК, III г. о./, в които се приема, че Държавата е извършила деликт чрез своя законодателен орган, който е приел противоконституционна правна норма и след това не е изпълнил задължението си по чл. 22, ал. 4 ЗКС да отстрани настъпилите от приложението на тази разпоредба неблагоприятни правни последици, поради което правните субекти, платили таксите по чл. 35а ЗЕВИ, имат правото да ги търсят от Държавата като обезщетение за причинените имуществени вреди. Няма пречка обаче да искат връщането на таксата и като платена без основание сума, т. е. платецът да предпочете реализиране на иск за връщане на платеното без основание, защото по правоотношенията, предмет на висящи съдебни производства, противоконституционният закон не се прилага; за съда, който се ръководи в случая от справедливостта като елемент на правовата държава, противоконституционната правна норма не е приложимо право и даденото въз основа на тази правна норма подлежи на връщане.

Комисията констатира, че е формирано и становище, според което при обявената противоконституционност на чл. 35а ЗЕВИ, събраните на основание същата разпоредба суми в периода от приемането на нормата до прогласяване на нейната противоконституционност, съобразно правните последици на решението на Конституционния съд за това прогласяване, подлежат на възмездяване за платците по правилата на неоснователното обогатяване – чл. 59 ЗЗД. В този смисъл са решение № 60054/15.07.2021 г. по т. д. № 1802/2019 г. на ВКС, ТК, I т. о. и определение № 214/14.04.2020 г. по т. д. № 1997/2019 г. на ВКС, ТК, II т. о.

Предвид изложените съображения комисията по тълкувателното дело намира, че въпросът е допустим и не е необходимо да бъде прередактиран.

Предвид изложеното от Комисията и на основание т. 7.3 и т. 8.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК, ОСГТК на ВКС е необходимо тълкувателното дело да се насрочи, както и да се изпратят покани на лицата, посочени в чл. 129 ЗСВ, за депозиране на становища, като се определи в какъв срок те следва да бъдат представени.

С оглед на горното

РАЗПОРЕЖДАМ:

I. НАСРОЧВАМ тълкувателно дело № 1/2022 г. на ОСГТК за **03.11.2022 г. от 14.00 ч.** за открито заседание, за когато да бъдат уведомени всички лица по чл. 129 ЗСВ, съдиите от Гражданската колегия и Търговска колегия на Върховния касационен съд, както и за закрито заседание за обсъждане и приемане на доклада на комисията по делото.

II. Да бъдат изпратени покани, като се приложат копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на

тълкувателното дело, от Определение № 60364 от 15.12.2021 г. по гр. д. № 1605/2021 г. на III г.о. на ВКС, до главния прокурор, министъра на правосъдието, председателя на Висшия адвокатски съвет, омбудсмана на Република България, ръководителите на секциите по публичноправни науки и на секциите по гражданскоправни науки към Института за държавата и правото при Българската академия на науките, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“, Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Юридическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, ръководителите на катедрите по гражданскоправни и публичноправни науки при Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, ръководителите на Катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт“ и Катедра „Гражданскоправни науки“ при Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, ръководителя на Департамент „Право“ в Нов български университет, програмните координатори по публично право и по частно право към Центъра по юридически науки при Бургаския свободен университет, ръководителя на Катедра „Правни науки“ при Юридическия факултет на Варненския свободен университет, които могат да представят становища **в срок до 12.09.2022 г.**

III. Да бъдат изпратени покани, като се приложат и копия от настоящото разпореждане, от разпореждането за образуване на тълкувателното дело, от Определение № 60364 от 15.12.2021 г. по гр. д. № 1605/2021 г. на III г.о. на ВКС. на ВКС до председателите на апелативните съдилища, окръжните съдилища, председателя на Софийския градски съд и до председателите на районните съдилища за изразяване на становище **в срок до 12.09.2022 г.**

IV. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“.

**ЗА ПРЕДСЕДАТЕЛ
НА ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД
ЕВГЕНИЙ СТАЙКОВ:**

/Съгл. заповед № 282/08.04.2022 г. на председателя Галина Захарова/